

Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.e.remissvar@regeringskansliet.se

Begäran om yttrande över promemoria Skyddet genom nationell fridlysning anpassas till arternas skyddsbehov och andra angelägna intressen

Er beteckning: KN2025/01529

Sammanfattning

Förslaget bedöms underlätta för jord- och skogsbruk i och med att mindre hänsyn till arter krävs. Det underlättar planering och genomförandet av ett effektivt markbrukande.

Förslaget kan också leda till att miljöprövningar vid exploatering förenklas, med kortare handläggningstider som följd.

Om färre arter omfattas av skyddet kan mer mark tas i anspråk för jordbruk, skogsbruk och exploatering.

Förslagets effekter på naturmiljön är dåligt utredda. Det gäller framför allt undantagen vid pågåendemarkanvändning och exploatering. Det är tveksamt om förslagen är förenliga med Sveriges internationella åtaganden när det gäller biologisk mångfald. Konsekvenserna för den biologiska mångfalden och Sveriges förutsättningar för artbevarande behöver utredas vidare. Länsstyrelsen avstyrker därför förslaget.

Länsstyrelsen avstyrker förslaget att förbuden inte ska gälla om pågående verksamhet avsevärt försvåras i §9b. Undantaget bör istället göras till dispensskäl eller anmälningsplikt. Om regeringen beslutar att behålla undantaget behöver begreppet "berörd del av fastigheten" definieras.

Naturvårdsverket bör ges möjlighet att föreslå regionala skillnader i skyddet på motsvarande sätt som finns i nuvarande skydd.

Naturvårdsverket bör kunna föreslå att även arter med nationell status sårbar ska skyddas regionalt mot åtgärder med andra syften än insamling och dödande.

Naturvårdsverket bör ges i uppdrag att ta fram riktad vägledning till lantbrukare i likhet med de vägledningar som arbetas fram tillsammans med Skogsstyrelsen. Behovet av vägledning i lantbrukares vardag är stort.

Jordbruk

Jordbruket är idag tungt belastad med ett komplicerat regelverk. Det är en stor mängd lagstiftning att lära sig och hålla sig uppdaterad om. En ökad tydlighet och ett förenklat regelverk är därför mycket positivt. Å andra sidan innebär förändringarna ett ökat ansvar för lantbrukarna att hålla sig uppdaterad om vilka arter som kräver hänsyn.

För att underlätta för lantbrukaren är det därför önskvärt med en handledning av vad som krävs för de arter som omfattas. Då den totala regelbördan för lantbrukare redan är omfattande är det extra viktigt med tydlig information och vägledning för att inte ytterligare försvåra brukandet av jord. Naturvårdsverket bör därför ges i uppdrag att ta fram riktad vägledning till lantbrukare i likhet med de vägledningar som arbetas fram tillsammans med Skogsstyrelsen.

En risk med förslaget är att det kommer att leda till ökat behov av alternativa pollineringsmetoder. Även hotade arter är en del av ekosystemen som bidrar med ekosystemtjänster som tex pollinering.

Skogsbruk

Skogsbruken har under lång tid anpassat sin skötsel för att värna naturvärden och biologisk mångfald. En del anpassningar finns som krav i lagstiftningen men skogsnäringen har också tagit på sig ytterligare anpassningskrav inom ramen för certifieringarna. Den sammanlagda anpassningen har lett till att den negativa påverkan på arter och livsmiljöer minskat.

Ett mer differentierat och effektivt artskydd kommer skapa bättre förutsättningar för skogsbruket. En tydligare lagstiftning gör det enklare att avgöra vilka anpassningar som faktiskt krävs vilket underlättar vid planering på både lång och kort sikt. Tydligare regler

skapar också en större förutsägbarhet i kontakten med myndigheterna.

Att tydliggöra skogsbruk som pågående markanvändning underlättar vid prövningsärenden och är. Det skapar bra förutsättningar för en kontinuerlig virkesförsörjning från länets skogar och därför också en viktig del i länets landsbygdsutveckling.

De generella undantagen och de utökade dispensmöjligheterna från de nationella fridlysningsbestämmelserna skapar är bättre långsiktighet och förutsägbarhet för länets skogsägare. Det kan i sin tur leda till en högre avverkningsålder och större timmerandel i virkesutbytet eftersom skogsägarna inte begränsas i deras pågående markanvändningen, i detta fall skogsbruk. På så sätt kan mer naturvärden utvecklas i ett systemtänk snarare än på beståndsnivå.

Exploateringar

Ett minskat krav på anpassning kommer sannolikt att leda till färre avvägningar och därmed kortare beslutstider i miljöprövningar. Det nya undantaget i 15§ andra punkten säkerställer också att artskyddet inte hindrar viktig samhällsutveckling. De föreslagna ändringarna innebär att också att mer mark kan tas i anspråk för exploateringar.

Länsstyrelsen konstaterar att exploatering innebär ändrad markanvändning och att det inte är självklart att samma undantagsregler ska gälla för ändrad markanvändning som för pågående. Högre krav på hänsyn bör därför kunna ställas vid exploateringar.

Naturmiljö

En minskad anpassning till hotade arter kommer leda till mindre biologisk mångfald. Det kommer i sin tur att leda till att Sverige får svårare att leva upp till sina internationella åtaganden. När det gäller åtagandet gentemot EU är det framförallt Sveriges förutsättningar att genomföra EUs strategi för biologisk mångfald som försvåras inklusive konventionen om biologisk mångfald, restaureringsförordningen och Bernkonventionen.

Av de globala målen i agenda 2030 är det i första hand, hållbar konsumtion och produktion, hav och marina resurser samt biologisk mångfald som påverkas.

Den huvudsakliga påverkan på arter kommer ifrån nyttjandet av mark och vatten. Riktat dödande och insamling är visserligen ett hot mot vissa arter. För de flesta hotade arter är det dock marknyttjandet som är huvudsakliga hotet.

I rådande praxis krävs en påverkan på artens bevarandestatus för att exploateringar eller markbrukande ska anses förbjudet. Trots det minskar många arter till följd av markbrukande eller exploatering. Förslaget kommer sannolikt att innebära att nedgången accelereras och att fler arter hamnar i kategorierna starkt hotad och akut hotad i den nationella rödlistan. Trots detta saknas helt utredning av effekterna.

Länsstyrelsen bedömer därför att undantagen för exploateringar och pågående markanvändningar är för långtgående och att det krävs ytterligare utredningar innan beslut om ändringarna kan tas.

Om regeringen väljer att besluta om ändringarna trots bristen på konsekvensutredning bör Naturvårdsverket ges möjlighet att föreslå arter med status sårbar på den nationella rödlistan i kategorin SK2.

Undantag vid avsevärt försvårande för pågående verksamhet §9b.

Länsstyrelsen avstyrker förslaget. Undantaget bör istället göras till dispensskäl eller anmälningsplikt. Om regeringen beslutar att behålla undantaget behöver begreppet "berörd del av fastigheten" definieras

Vi konstaterar att bedömningen om vad som är avsevärt försvårande inte är helt enkel och att det kan vara svårt för den enskilde att göra den bedömningen.

Begreppet "berörd del av fastigheten" behöver också definieras. Berörd del kan i princip tolkas som "den del av fastigheten där arten växer". Det skulle i så fall innebära att §9b i praktiken kan ersätta §9a för de areella näringarna.

Risken är att undantaget överutnyttjas och att skyddet inte får avsedd effekt. Det är i sammanhanget viktigt att komma ihåg att en mycket stor andel av markbrukandet i Sverige görs av privatpersoner och mindre företag där kunskapen om lag-praxis i miljöprövning är låg.

I motiveringen till undantaget nämns bland annat att Skogsstyrelsen kan hantera undantaget i ordinarie verksamhet med avverkningsanmälningar. Länsstyrelsen konstaterar att Skogsstyrelsen idag inte har verktygen att identifiera dessa och att det riskerar att skapa en falsk trygghet för skogsbrukaren. En avverkningsanmälan motsvarar inte ett gynnande tillstånd och utgör därmed inte något hinder för framtida tillsyn. Majoriteten av åtgärder som görs inom skogsbruket omfattas heller inte av krav på avverkningsanmälan och jordbruket omfattas inte alls av kravet.

Länsstyrelsen bedömer att de fall när undantaget är tillämpligt sannolikt kommer att bli relativt få. I en avvägning mellan skyddet av starkt hotade arter och förenkling för företagen i enstaka fall bör artskyddet väga tungt. Även om markbrukare drabbas av viss administration i dessa fall i de allra flesta fall är omfattas åtgärden redan av undantagen i 9b som inkluderar pågående verksamhet. Belastningen på verksamheterna bör därmed inte bli alltför betungande.

Tryggheten i att en bedömning har gjorts av behörig myndighet är också en aspekt som bör vägas in. Speciellt i en tid när intresseorganisationer hårdbevakar näringarna.

De lokala och regionala bedömningarna tas bort

Naturvårdsverket bör ges möjlighet att föreslå regionala skillnader i skyddet på motsvarande sätt som finns i nuvarande skydd. Exempelvis är kransrams enbart skyddad i Hallands län i nuvarande artskyddsförordning. Naturvårdsverket bör kunna föreslå att även arter med nationell status sårbar ska skyddas regionalt mot åtgärder med andra syften än insamling och dödande.

I nuvarande praxis inträder förbud mot att skada arter när det finns en påverkan på artens bevarandestatus nationellt, regionalt, eller lokalt. De förslagna ändringarna innebär att bedömningen lokalt och regionalt tas bort. Det innebär att arter helt lagligt kan utrotas från delar av landet så länge det finns livskraftiga populationer i andra delar.

Om förekomstytorna blir mindre innebär att hotet mot aktuell art blir större eftersom den inte finns över större ytor. Det kan exempelvis gälla vid naturkatastrofer eller sjukdomsutbrott.

I de fall hela artförekomsten koncentreras till färre regioner innebär det också stora svårigheter för det markbrukande i den aktuella regionen. I och med att skyddet inträder först när arterna är starkt hotade är marginalerna för dispens mindre när skyddet väl inträder.

ÅGP och andra bevarandeinvesteringar

Länsstyrelsen konstaterar att många av de bevarandeinsatser som görs riktar sig till arter som är bedömda som sårbara i den nationella rödlistan. En stor del av insatserna görs på privatägda (bolags och privatpersoner) marker och insatserna från markägarna är en viktig del för att insatserna ska lyckas långsiktigt.

När det formella skyddet upphör minskar markägarnas och verksamhetsutövarnas incitament för att delta. Vi förväntar oss att effektiviteten av flera nationella insatser, exempelvis åtgärdsprogrammen för hotade arter, kommer att minska om lagändringarna genomförs.

Alla typer av djur ska kunna fridlysas

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

Revidering av bilaga 2

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget, men revideringarna bör harmonisera med rödlistans utgivning (idag vart 5:e år).

När motiveringar för listningen finns underlättar det myndigheternas arbete. Motiveringarna underlättar också förståelsen för lagstiftningen vilket kan minska konflikter.

Med tanke på att status på rödlistan är ett av bedömningskriterierna vid klassificering på artlistan bör revideringar ske i anslutning till att ny artlista ges ut. Förslagsvis ett år efter att ny lista publicerats för att ge Naturvårdsverket möjlighet att utvärdera och motivera eventuella ändringar av artlistan.

En revidering med relativt korta intervall riskerar att skapa en minskad förutsägbarhet vid långa projekt. Risken för att ändrade förbud under projektiden kommer i vissa fall att skapa problem vid större exploateringsprojekt eftersom utredningar och planering ofta pågår under flera år. Länsstyrelsen bedömer dock att detta är ett problem som kommer att uppstå relativt sällan och att fördelarna uppväger nackdelarna.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Marita Ljung med naturvårdshandläggare Malin Boström som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Chef för naturskyddsfunktionen Annelie Johansson medverkat.